

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Схвалено Вченою радою Уманського
національного університету
(від _____ 20__ р., протокол № _)

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. ректора Уманського
національного університету
Владилена СОКИРСЬКА

_____ 2025 р.
Введено в дію наказом ректора
від _____ 2025 № _____

ПРОЕКТ
КОДЕКС
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Умань – 2025

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Кодекс академічної доброчесності Уманського національного університету (далі – Кодекс) встановлює загальні принципи, цінності, норми та засади академічної доброчесності, порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності, політику і процедури забезпечення дотримання академічної доброчесності в Уманському національному університеті та відповідальність за порушення академічної доброчесності, а також правила поведінки учасників освітнього процесу та співробітників Уманського національного університету (далі – Університет), якими вони повинні керуватися під час навчання, викладання, провадження наукової діяльності, виконання покладених на них завдань і обов'язків.

1.2. При формуванні змісту Кодексу враховано основні принципи та норми Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні, Конституції України, вимоги Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України (зокрема, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» від 26 серпня 2021 р., №897), чинних наказів і рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Статуту Уманського національного університету, Положення про організацію освітнього процесу в Уманському національному університеті, Положення про виявлення та запобігання академічному плагиату в Уманському національному університеті, Правил внутрішнього розпорядку Уманського національного університету та інших нормативних документів Уманського національного університету щодо забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. У тексті Кодексу використано інформацію з відкритих електронних ресурсів – сайтів (включаючи нормативну базу) вітчизняних закладів вищої освіти, національних та міжнародних установ і асоціацій тощо.

1.3. Кодекс є невід'ємною складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Університеті.

1.4. Метою Кодексу є:

- формування академічних цінностей та високої академічної культури в учасників освітнього процесу Університету;

- збереження, розвиток та популяризація освітніх і наукових традицій Університету;

- формування високого рівня наукових, професійних та загальних компетентностей здобувачів вищої освіти;

- формування громадянської позиції, соціальної активності та відповідальності учасників освітнього процесу Університету;

- підвищення позитивного іміджу і ділової репутації Університету в українському та європейському освітньому просторі.

1.5. Дотримання норм Кодексу є обов'язковим для учасників академічної спільноти як на території Університету, так і поза його межами.

2. ОСНОВНІ ВИЗНАЧЕННЯ І ТЕРМІНИ

2.1. У Кодексі наведені нижче терміни та поняття вживаються у такому значенні:

Автор – фізична особа, яка власною творчою працею створила твір.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів і встановлених законом правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу в ході навчання, викладання та здійснення наукової діяльності для забезпечення довіри до результатів освіти та наукових досліджень.

Запозичення (текстові збіги) – фрагменти тексту твору, які дослівно або з незначними змінами відтворюють тексти інших авторів або власні раніше опубліковані тексти.

Експертний висновок – офіційний документ, що фіксує результати перевірки твору на наявність академічного плагіату та визначає рівень оригінальності перевіреного твору.

Оприлюднення твору – дія, яка вперше робить твір доступним для необмеженого кола осіб (публікація у друкованому чи електронному вигляді, розміщення в репозитарії, на веб-сторінці університету, у фахових виданнях тощо).

Оригінальність твору – кількісний показник (у %), який характеризує співвідношення авторського тексту, що не має текстових збігів із іншими публікаціями, до загального обсягу тексту твору.

Твір – результат інтелектуальної (в тому числі наукової, навчально-методичної, творчої) діяльності автора чи колективу авторів, зафіксований на паперовому або електронному носії (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, дисертація, автореферат дисертації, дипломна, магістерська, курсова робота, есе, реферат тощо).

Цитата – відносно короткий фрагмент з опублікованого твору (у друкованій або електронній формі), який використовується іншою особою у власному творі з обов'язковим зазначенням автора та джерела цитування, з метою пояснення або підтвердження власних тверджень.

2.2. Порушенням академічної доброчесності вважається:

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) результатів чужих наукових, творчих, навчально-методичних робіт під власним ім'ям без зазначення авторства, а також відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідних посилань на джерело.

Компіляція – створення тексту шляхом запозичення та поєднання фрагментів творів інших авторів без поглибленого самостійного дослідження та без достатньої авторської інтерпретації матеріалу.

Корупція – використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі.

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Несанкціонована співпраця – надання навмисної чи усвідомленої допомоги (чи їх спроба), придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо).

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

Парафраз – переказ чужих думок, ідей або текстів своїми словами зі збереженням суті, без належного оформлення цитування і посилання на джерело.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих результатів досліджень як нових наукових результатів без відповідних посилань на попередні публікації.

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Фальсифікація – свідоме викривлення інформації або модифікація вже наявних даних, результатів дослідження з метою отримання бажаних результатів.

Фабрикація – вигадкування, підrobка даних чи фактів, що використовуються в освітньому або науковому процесі.

Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

Шахрайство – підrobка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо); використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо); проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності.

3. ПРИНЦИПИ ТА ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЕТИКИ АКАДЕМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН

3.1. Основними принципами та фундаментальними цінностями академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в Університеті є:

- **доброчесність** – відданість учасників освітнього процесу Університету моральним принципам та стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності;

- **чесність та порядність** – системне уникнення проявів академічної недоброчесності під час реалізації власної діяльності;

- **правдивість** – прагнення до істини, вільне та відкрите поширення найкращих практик реалізації власної діяльності, їх безперервне надбання та збагачення;

- **прозорість** – доступність та відкритість інформації, яка передбачає, що всі учасники освітнього процесу Університету зобов'язані діяти відкрито, зрозуміло та в рамках закону;

- **законність** – дотримання кожним учасником освітнього процесу Університету законів та стимулювання до цього інших;

- **повага** – повага до ідей, гідності інших, їхнього фізичного та психічного здоров'я, на благо колегіальності та співпраці з іншими учасниками освітнього процесу Університету;

- **довіра** – усі учасники освітнього процесу Університету мають впевненість в чесності та чесноті один одного, можуть покластись один на одного, позбавлені страху, що результати діяльності можуть бути несанкціоновано запозиченими, кар'єру spaплюжено, а репутацію підірвано; послідовне відстоювання гідної поведінки та ідей поширення принципів академічної доброчесності в несприятливих умовах стороннього тиску;

- **справедливість** – неупереджено однакове ставлення до усіх учасників освітнього процесу Університету, позбавлене дискримінації та нечесності;

- **самовдосконалення та вдосконалення** – учасники освітнього процесу Університету визнають важливість та докладають максимальних зусиль до постійного вдосконалення освітньої діяльності, зокрема через власний професійний розвиток;

- **відповідальність** – вміння брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе певні зобов'язання, протистояти проявам академічної недоброчесності, подавати приклади гідної поведінки;

- **сумлінність** – учасники освітнього процесу Університету належним чином використовують делеговані їм повноваження без перевищення або несумлінності виконання;

- **професіоналізм** – підтримання високого рівня компетентності кожним учасником освітнього процесу Університету.

4. ПРАВИЛА ТА НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ Й ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

4.1. Для педагогічних, науково-педагогічних працівників та інших співробітників Університету **гідним є:**

- сумлінно, компетентно, вчасно, результативно і відповідально виконувати службові повноваження та професійні обов'язки, рішення і доручення керівництва, не допускати зловживання та неефективного використання державної власності;

- постійно підвищувати професійну кваліфікацію, застосовуючи у своїй діяльності інноваційні освітні методи та технології;

- сумлінно ставитися до освітнього процесу, форм контролю, об'єктивно та неупереджено оцінювати знання та вміння осіб, що навчаються;

- дотримуватися загальновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливим у стосунках зі студентами, керівниками, колегами і підлеглими;
- із толерантністю та повагою ставитися до колег та осіб, що навчаються, незалежно від їх етнічної, релігійної, культурної або соціальної приналежності;
- сприяти творчій активності студентства, заохочувати і підтримувати будь-яку діяльність, пов'язану з системою студентського самоврядування, покращенням культурного життя та іміджу університету, а також враховувати пропозиції студентства щодо форм та методів навчання;
- не розголошувати і не використовувати в інший спосіб конфіденційної та іншої інформації з обмеженим доступом, або інформації особистого характеру, що стала їм відома у зв'язку з виконанням своїх службових та професійних повноважень;
- нести моральну відповідальність за наслідки своїх досліджень, що можуть впливати на природне середовище і розвиток людства;
- сприяти практичній реалізації результатів своєї роботи задля покращення життя суспільства, збереження культурно-історичної спадщини, раціонального використання природних ресурсів тощо;
- чинити опір псевдонауці, виступати проти проявів академічної недоброчесності;
- захищати свободу наукового пошуку, протидіяти втручанню влади та чиновників у наукові дослідження, а також їх упередженому впливу на характер отримуваних у дослідженнях даних та результатів;
- спиратися на міжнародні та національні правові норми щодо захисту інтелектуальної власності та авторського права;
- дбайливо ставитися до бібліотечних, документальних та інших матеріальних фондів і ресурсів Університету, а також проявляти увагу до раціонального використання енергоносіїв університету, протидіяти актам вандалізму на території Університету;
- самостійно оцінювати правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що була завдана у процесі виконання таких рішень чи доручень. Утримуватися від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать законам, незважаючи на приватні інтереси;
- негайно повідомляти керівництву у разі отримання для виконання рішень чи доручень, які учасник академічної спільноти вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам;
- уникати приватного інтересу та конфлікту інтересів.

4.2. Для педагогічних, науково-педагогічних працівників та інших співробітників Університету **неприйнятним є:**

- допускати порушення освітнього процесу, його недостатнє науково-методичне забезпечення;
- не дотримуватися вимог контракту та виконання індивідуального плану;
- запізнюватися на заняття або пропускати їх без поважних причин;

- встановлювати з особами, що навчаються, стосунків неформального характеру;
- допускати некоректне, зневажливе ставлення до студентів, колег та співробітників;
- вдаватися до форм академічного шахрайства, академічного плагіату та інших форм прояву академічної недоброчесності;
- зловживати владою, впливом або службовим становищем;
- провокувати підкупом;
- допускати факти службового підроблення та службової недбалості;
- приймати пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди чи подарунків службовою особою;
- брати та пропонувати хабарі та (або) здійснювати будь-які інші корупційні дії;
- свідомо порушувати нормативні та розпорядчі документи Університету (Статут Уманського національного університету, Правила внутрішнього розпорядку Уманського національного університету, кодекси, положення, накази та розпорядження) та чинне законодавство України.

4.3. Для здобувачів вищої освіти **гідним є:**

- поважати честь і гідність інших осіб, навіть, якщо їх погляди відрізняються;
- відповідально ставитись до своїх обов'язків, вчасно та добросовісно виконувати завдання, передбачені навчальними планами та робочими програмами навчальних дисциплін;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час навчальних занять для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на інші сторонні речі;
- активно займатись самостійною роботою, використовуючи методичні посібники, рекомендації викладачів, додатково опрацьовуючи нову літературу, використовуючи всі можливості для отримання необхідних знань;
- ефективно розподіляти час на пошук і вивчення матеріалів, необхідних для підготовки якомога якісної роботи (практичної, лабораторної курсової, кваліфікаційної (дипломної) тощо);
- чесно та відповідально готуватись до поточного, модульного і підсумкового контролю, докладаючи зусиль до своєчасного виконання всіх завдань;
- використовувати у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірені та достовірні джерела інформації та грамотно посилатися на них;
- подавати на оцінювання лише самостійно виконану роботу, що не є запозиченою або переробленою з іншої, виконаної третіми особами;
- у разі виникнення труднощів під час виконання навчальних чи дослідницьких завдань звертатись до інших за допомогою, яка є у межах прийняттого, наприклад, щодо редагування тексту, обговорення власних ідей тощо;

- інформувати інших осіб про недоступність порушення норм і правил академічної доброчесності;

4.4. Для здобувачів вищої освіти **неприйнятним є:**

- виявляти нешанобливе та некоректне ставлення до інших учасників освітнього процесу Університету;

- запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин;

- під час освітнього процесу використовувати джерела інформації (усні (підказки), письмові (роботи інших осіб), друковані (книги, методичні посібники), електронні (телефони, планшети), недозволені викладачем;

- просити, надавати та одержувати допомогу від третіх осіб (у тому числі і в якості підставних) при проходженні поточного, модульного і підсумкового контролю; використовувати родинні або службові зв'язки для отримання позитивної або вищої оцінки;

- здійснювати або заохочувати будь-якими способами зміну отриманої академічної оцінки;

- надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб;

- фальсифікувати або фабрикувати інформацію, наукові результати з їх наступним використанням у роботі (курсовій, дипломній, дисертаційній);

- отримувати або пропонувати хабар за отримання будь-яких переваг у навчальній та науковій діяльності;

- брати участь у будь-якій іншій діяльності, пов'язаній з порушенням правил і норм академічної доброчесності;

- завдавати шкоду матеріальним цінностям, а також матеріально-технічній базі Університету.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ТА НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

5.1. За порушення правил та норм академічної доброчесності педагогічні і науково-педагогічні працівники можуть бути притягнуті до таких видів відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;

- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;

- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи обіймати визначені законом посади;

- догана;

- недопущення до участі у конкурсі на заміщення вакантної посади;

- позбавлення на певний строк премій та надбавок, інших заохочень, визначених чинним трудовим законодавством, Колективним договором, внутрішніми нормативними документами;

розірвання контракту/звільнення.

5.2. За порушення правил академічної доброчесності здобувачі вищої освіти притягуються до таких основних видів відповідальності:

повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо);

повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

відрахування з Університету;

скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації.

5.3. За дії (бездіяльність), що Законом України «Про освіту» визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом.

5.4. Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має право:

ознайомитися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, та подати до них зауваження;

особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень;

брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності у суді.

6. ЗАХОДИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

6.1. Для попередження порушень академічної доброчесності в освітній та/або науковій діяльності здобувачів освіти та/або науково-педагогічних працівників використовується наступний комплекс профілактичних заходів:

6.1.1. З метою попередження недотримання принципів етичної поведінки та норм академічної доброчесності, авторських та суміжних з ними прав в Університеті проводяться наступні заходи:

обов'язкове інформування/пропагування учасників освітнього процесу про необхідність дотримання принципів та норм академічної чесності, професійної етики шляхом:

ознайомлення всіх учасників освітнього процесу із нормами цього Кодексу;

проведення для учасників освітнього процесу циклу тренінгів з основ академічного письма, етики та доброчесності, із захисту прав інтелектуальної власності та трансферу технологій, з проектно-орієнтованої діяльності в науковій та підприємницькій діяльності.

6.1.2 З метою внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності в Університеті обов'язковій перевірці на плагіат підлягають:

твори, створені здобувачами вищої освіти (кваліфікаційні (дипломні) роботи (проекти), курсові роботи);

науково-методичні праці, авторами яких є педагогічні та науково-педагогічні працівники Університету: підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки, монографії, а також дистанційні курси тощо;

твори, такі як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) Університету;

твори такі як дисертаційні роботи і автореферати.

Перевірка творів здобувачів освіти, педагогічний та науково-педагогічних працівників Університету на наявність порушень академічної доброчесності здійснюється відповідно до Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату в Уманському національному університеті.